

Босаға жалпы білім беретін мектебі «буллингтің алдын алу» тақырыбындағы
отырыстың

ХАТТАМАСЫ № 3

Босаға ауылы

24.11.2022жыл.

Катысканы 21

Күн тәртібі:

«Буллинг және оған қарсы тұру» 5-8 сыныптар арасында өткізілді.

Тыңдалды:

1. Мектебіміздің психологы Есимғалиева С.Е. өз сөзінде оқушыларға буллинг туралы жалпы түсінік беріп, оның түрлері таныстырылып өтті. Буллингтің ықтимал себептерін анықтау үшін түрлерін айтып түсіндірді. Оның физикалық және психикалық түрлерімен таныстырылды. Буллинге ұшыраған балаға көмек көрсету стратегиясын әзірлеу үшін оқушыларға тапсырма берілді.
2. Мектебіміздің әлеуметтік педагогы Данабеков Н. Әрбір оқушы зорлық зомбылықтың құрбаны болуы мүмкін екені туралы айтты. Отбасылық қолайсыздық, ата аналармен шиеленіскен қарым қатынас, оқудағы үлгермеушілік және сәтті отбасынан шыққан оқушыларға қызғанушылық доминантты балалар мен жасөспірімдердің мәртебесі үшін қауіп төндіруі мүмкін.

Шешім етеді:

1. Мектепте буллингті болдырмауға ықпал ету.
2. Оқушылардың көңіл күйлеріне мән беріп бақылауда ұстау.

Хатшы

Мукашева Л.Т.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ САҒАТ

Тақырыбы: «Буллинг және оған қарсы тұру».

5-8 сынып оқушылары үшін

Сабақтың барысы

1. «Буллинг дегеніміз не?» («Мектеп буллингі» роликті көрсету) - сабақта не туралы әңгіме болады? (қатыгездік).
2. **Миға шабуыл: «Буллинг дегеніміз не?»**
Кім осы бала сияқты өтінішін айта алады? Қолдарыңызды көтеріңіздер. Неліктен?

Буллинг - балалардың бір немесе топтар тарапынан екінші балаға (баска балаларға) тән физикалық (немесе) психикалық, саналы қатал қарым-қатынастың ұзақ процесі.

Дэвид Лейн және Эндрю Миллер

Буллинг (bullying, ағылшын тілінен bully - бұзақы, төбелескіш, дөрекі, зорлаушы) скандинавия және ағылшын тілді елдерде ретінде анықталады қудалау, кемсіту, қысым дегенді білдіреді. Эндрю Миллер буллинг – балалардың бір немесе топтар тарапынан екінші балаға (баска балаларға) тән физикалық (немесе) психикалық, саналы қатал қарым-қатынастың ұзақ процесі ретінде анықтайды.

Буллинг - жаһандық және ауқымды құбылыс. KidsPoll Интернет-сайтының сұрақтарына жауап берген 1 200 баланың айтуынша, буллинктің 48%-ы, оның ішінде 15%-ы - бірнеше рет, ал өздері 42% - ы айналысты, оның 20%-ы бірнеше рет. «Википедия» халық Интернет энциклопедиясында баяндалған зерттеушілердің пікірінше, буллинг төрт негізгі компонентті қамтиды:

1. Бұл агрессивті және жағымсыз мінез-құлық.
  2. Ол үнемі жүзеге асырылады.
  3. Ол қатысушыларға бірдей билікте бола алмайды.
  4. Бұл қасақана жасалынатын мінез-құлық.
- 3. Буллинктің ықтимал себептерін анықтау:**
1. кек;
  2. қызғаныш;
  3. жағымсыз сезім;
  4. әділдікті қалпына келтіру;
  5. билік үшін күрес;
  6. көшбасшыға бағыну;
  7. қарсыласты бейтараптандыру;
  8. өзін-өзі бекіту және т. б.

4. Сіз қалай ойлайсыз, қандай формалар пайдаланылуы мүмкін?!

Буллинг формасының кластерін құру.

Мектеп буллингін екі түрге бөлуге болады:

1. **Физикалық мектеп буллингі** - қасақана итерулер, соққылар, ұрып-соғу басқа да дене жарақаттарын салу және т. б.;

2. **Психологиялық мектеп буллингі** - ауызша қорлау немесе қорқыту жолымен психологиялық жарақат келтіретін, психикаға әсер етумен байланысты зорлық-зомбылық, соңына түсу, қорқыту, оларға қасақана эмоциялық сенімсіздік келтірілетін әрекеттер жасау. Бұл нысанға жатқызуға болады:

Психологиялық буллинг түрлері:

- **Вербальды буллинг**, негізгі қаруы - дауыс (құрбандыққа, шақыруға, мазасыздануға, қорлауға, есту арқылы қорлау және т. б. тарайды);
  - **Қорлау немесе әрекеттер** (мысалы, зардап шегушіге немесе оның бағытына қастандық);
  - **Қорқыту** (құрбанды бірдеңе жасауға немесе жасамауға мәжбүр ету үшін дененің тілдік агрессиясын және дауыс интонациясын пайдалану);
  - **Оқшаулау** (жәбірленушіні қасақана оқшаулайды, оқушылардың бір бөлігі немесе барлық сыныбы елемейді);
  - **Әлімжеттілік** (ақша, тамақ, өзге де заттар, қандай да бір нәрселерді ұрлауға мәжбүр ету);
  - **Мүлікке зақым келтіру және өзге де әрекеттер** (құрбанның жеке заттарын ұрлау, тонау, жасыру);
  - **Мектеп кибербуллингі** – ұялы телефондардың, интернеттің, өзге де электрондық құрылғылардың көмегімен кемсіту (бір мәнді емес суреттер мен фотосуреттерді жіберу, дыбыстарды жіберу, тарату және т.б.).
1. «Чучело» к/ф роликтерін көру».
- Роликті көргенде сіз қандай сезімде болдыңыз?
  - Болған қатысушыларға сіздің көзқарасыңыз.

Буллингқа қатысушылар

• **Буллерлар**

Клиникалық тұрғыдан алғанда, қысымның бастамашылары мінезінде нацисттік белгілері бар балалар. Нацисттің негізгі ерекшелігі – билікке ұмтылу, басқалардың есебінен өзін-өзі бекіту.

• **Буллинг құрбандары**

Буллингтің құрбандары, ерік жігері төмен, иліккіш, әдетте сезімтал және өзіне төтеп бере алмайтын балалар.

• **Көрермендер (бақылаушылар)**

Мектеп жағдайында буллингтің негізгі бөлігі – бақылаушылар. Олар сондай-ақ алынған тәжірибені түсіну үшін елеулі көмекті қажет етеді.

2. Буллингке ұшыраған балаға көмек көрсету стратегиясын әзірлеу үшін оқушыларға берілетін тапсырма. (ұсыныстар)

«Жылан» аңызы

Ертеде керемет жылан өмір сүрді, ол улы және зұлым жылан болды. Бір күні ол данаға жолығып, оның қайырымдылығына таң қалып, өзінің ашуын жоғалтты. Данышпан оған адамдарды ренжітуді тоқтатуға кеңес берді және жылан біреуге зиян келтірмей, қарапайым өмір сүруді шешті. Бірақ адамдар жыланның қауіпті емес екенін білгеннен кейін, олар оған тастарды лақтырып, оны құйрығынан тартып, қорлай бастады. Бұл жылан үшін ауыр кезең болды. Данышпан не болып жатқанын көріп, жыланның шағымын тыңдап, былай деді: «Қымбаттым, адамдарға уайым-қайғы мен жарақат әкелмеуіңді сұрадым. Бірақ мен оларды ешқашан қорқытып, дыбыс шығарма деген жоқпын».

Мораль: жаман адамға немесе жауға өзіңіздің зұлымдыққа қарсы тұра білетіндігіңізді білдірудің ешқандай әбестігі жоқ. Тек ол әрекетті жасағанда абай болыңыз. Сондай-ақ жамандық тудырмай, зұлымдыққа қарсы тұра білуді үйреніңіз.

Буллингтің құрбаны болған балаға көмек көрсету үшін қайда хабарласуға болады

«Екі дос» әңгімесі

Бір күні екі дос ренжісіп қалып, біреуі екіншісін ұрды. Соңғысы, ауырсынуды сезіп, бірақ ештеңе айтпай, «Бүгін менің ең жақсы досым маған шапалақ берді», - деп құмға жазды. Олар әрі қарай сапарын жалғастырды және шомылмақ болып көлге келді. Шапалақ алған досы суға батып кете жаздады, ал досы оны құтқарды. Суға кете жаздаған жаздаған досы өз-өзіне келген соң тасқа: «Бүгін менің ең жақын досым менің өмірімді сақтап қалды», деп жазды.

Досын ұрған, содан кейін судан құтқарған досы:

- Мен сені ренжіткенде, сен құмға жаздың, ал енді сен ризашылығыңды тасқа жаздың. Неліктен?,- деп сұрады.

Бұл сұраққа досы былай жауап берді: - Біреу бізді ренжітсе, біз оны желмен жою үшін құмға жазуымыз керек. Бірақ біреу жақсы нәрсе жасағанда, біз ешқандай жел оны өшіре алмау үшін мәңгілікке тасқа қашап жазуымыз қажет.

Әрине, бүгін біз барлық мәселелерді шешпейміз, мұндай күрделі істер тез шешілмейді. Сіз мұны да түсінесіз, өйткені ересексіздер. Бірақ мен сіздерге тастарды түрлі түспен бояуды ұсынамын. Бұл мәселені шешуде соңыңыздан жақсы нәрсе қалдырыңыз.

«Менің таңдауым» рефлексиясы